Hikâyenin Yapı Unsurları: Olay Örgüsü, Şahıs Kadrosu, Mekân, Zaman

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- Hikâye, yaşanmış ya da yaşanabilir olayları kurmaca bir düzen içinde anlatan kısa anlatmaya bağlı türdür. **Olay örgüsü**, sebep-sonuç ilişkisiyle birbirine bağlanan olayların sıralanışıdır.
- Olay hikâyelerinde olay örgüsü genellikle **serim** (kişi, yer ve durumun tanıtılması), **düğüm** (merakın ve sorunun doğduğu bölüm) ve **çözüm** (merakın giderildiği bölüm) biçiminde ilerler.
- **Şahıs kadrosu:** Olayların merkezindeki kişi **başkarakter**, olayların gelişmesinde etkili olan diğer kişiler **yardımcı karakter**dir.
- **Mekân:** Olayların geçtiği yerdir; gerçek dünyadan (ev, çarşı, vapur…) alınabilir ya da kurmaca olabilir. Mekân, karakterlerin ruh hâliyle ve olaylarla doğrudan ilişkilidir.
- **Zaman:** Olaylar belli bir zaman diliminde (an, gün, mevsim, yıl…) geçer. Anlatımın gereğine göre zaman uzayıp kısalabilir; yıllar bir cümleyle özetlenebilir.
- **Çatışma:** Karakterin başka biriyle, toplumla, doğayla ya da kendi iç dünyasıyla yaşadığı karşıtlıktır; olay örgüsünü harekete geçirir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Hikâyenin yapı unsurlarını açıklamalarıyla eşleştiriniz.
1. olay örgüsü 2. şahıs kadrosu 3. mekân 4. zaman
a) Olayların yaşandığı an, gün, mevsim ya da yıl
b) Olayların sebep-sonuç ilişkisi içinde sıralanışı
c) Olayların geçtiği yer
d) Hikâyedeki karakterlerin bütünü

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Hikâye kurmaca bir türdür.
( ) Başkarakter, olayların merkezinde bulunan kişidir.
( ) Hikâyede mekân her zaman gerçek dünyadan alınmak zorundadır.
( ) Hikâyede zaman, anlatımın gereğine göre uzayıp kısalabilir.

3 Hikâyede olayların geçtiği yere ne ad verilir?
A) Mekân B) Olay örgüsü C) Bakış açısı D) Şahıs kadrosu E) Tema

4 Aşağıdaki boşlukları uygun kavramlarla doldurunuz.
a) Hikâyede kişilerin, yerin ve durumun tanıtıldığı giriş bölümüne ..... denir.
b) Merakın doğduğu, sorunun ortaya çıktığı bölüme ..... denir.
c) Merakın giderildiği, sorunun sonuca bağlandığı bölüme ..... denir.

5 Hikâyede olayların gelişmesinde etkili olan ancak olayların merkezinde yer almayan kişilere ne ad verilir?

A) Başkarakter B) Anlatıcı C) Yazar D) Yardımcı karakter E) Okur

6 "(I) Kasabanın tek fırınından kırk yıldır her sabah aynı saatte sıcak ekmek kokusu yayılırdı. (II) Bir kış sabahı fırının bacası tütmedi; kapıda, Nuri Usta'nın hastalandığını bildiren bir kâğıt asılıydı. (III) Ustanın çırağı on dört yaşındaki Selim, kapının önünde toplanan kalabalığa bakıp dükkânın anahtarını avucunda sıktı. (IV) Öğleye kadar un çuvallarını tek başına taşıdı, hamuru yoğurdu, ateşi yaktı. (V) Akşamüstü fırının önünde uzun bir kuyruk vardı; ekmekler biraz yanık, biraz yamuktu ama hiçbiri geri çevrilmedi."
Bu hikâyenin mekânı ve zamanı nedir? Yazınız.

7 "Hikâyedeki olayların sebep-sonuç ilişkisi içinde belli bir düzenle sıralanması" aşağıdaki kavramlardan hangisiyle açıklanır?

A) Olay örgüsü B) Çatışma C) Mekân D) Serim E) Başkarakter

8 "Dere taşınca köyü kasabaya bağlayan tahta köprü bir gecede yıkıldı. Muhtar, kasabadan yardım gelmesini beklemeyi önerdi; genç öğretmen Kerem ise köylülerle birlikte köprüyü hemen yeniden yapmaktan yanaydı. Tartışma kahvehanede gece yarısına kadar sürdü."
Bu parçada karakterler arasındaki çatışmanın kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Derenin her yıl taşması
B) Kahvehanenin geç saatte kapanması
C) Öğretmenin köye yeni gelmesi
D) Yıkılan köprü için ne yapılacağı konusundaki görüş ayrılığı
E) Kasabanın köye uzak olması

9 "(I) Kasabanın tek fırınından kırk yıldır her sabah aynı saatte sıcak ekmek kokusu yayılırdı. (II) Bir kış sabahı fırının bacası tütmedi; kapıda, Nuri Usta'nın hastalandığını bildiren bir kâğıt asılıydı. (III) Ustanın çırağı on dört yaşındaki Selim, kapının önünde toplanan kalabalığa bakıp dükkânın anahtarını avucunda sıktı. (IV) Öğleye kadar un çuvallarını tek başına taşıdı, hamuru yoğurdu, ateşi yaktı. (V) Akşamüstü fırının önünde uzun bir kuyruk vardı; ekmekler biraz yanık, biraz yamuktu ama hiçbiri geri çevrilmedi."
Bu hikâyede merakın doğduğu, sorunun ortaya çıktığı **düğüm** bölümü hangi cümleyle başlar?

A) I B) II C) III D) IV E) V

10 "(I) Kasabanın tek fırınından kırk yıldır her sabah aynı saatte sıcak ekmek kokusu yayılırdı. (II) Bir kış sabahı fırının bacası tütmedi; kapıda, Nuri Usta'nın hastalandığını bildiren bir kâğıt asılıydı. (III) Ustanın çırağı on dört yaşındaki Selim, kapının önünde toplanan kalabalığa bakıp dükkânın anahtarını avucunda sıktı. (IV) Öğleye kadar un çuvallarını tek başına taşıdı, hamuru yoğurdu, ateşi yaktı. (V) Akşamüstü fırının önünde uzun bir kuyruk vardı; ekmekler biraz yanık, biraz yamuktu ama hiçbiri geri çevrilmedi."
Bu hikâyenin başkarakteri kimdir? Başkarakter olduğunu gösteren bir kanıt yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 "Küçük istasyonun bekleme salonunda saat duvarda tıkırdıyor, soba sönmek üzereydi. Nermin, elindeki mektubu üçüncü kez katlayıp çantasına koydu. Tren kırk dakika gecikmişti. Pencerenin buğusunu eliyle silip karanlık raylara baktı; ağabeyinin yıllardır görmediği yüzünü tanıyıp tanıyamayacağını düşündü."
Bu parçada mekânla ilgili ayrıntıların hikâyeye katkısı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Olayın geçtiği yılı açıkça belirtmesi
B) Karakterin bekleyişini ve içindeki tedirginliği okura hissettirmesi
C) Karakterin geçmişini ayrıntılı olarak anlatması
D) Hikâyenin çözüm bölümünü haber vermesi
E) Yardımcı karakterleri tanıtması

12 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde hikâyedeki **zamanın kısaltıldığı** (uzun bir sürenin özetlendiği) görülür?

A) Kapının kolu yavaşça döndü, menteşeler gıcırdadı.
B) Aradan geçen on iki yıl, köydeki evin damını çökertmiş, bahçedeki erikleri kurutmuştu.
C) O akşam yemeği sessizce yediler.
D) Saat tam yedide tren istasyona girdi.
E) Kadın bir an durdu, sonra pencereyi kapattı.

13 Karışık verilen cümleleri serim, düğüm ve çözüm sırasına göre dizerek anlamlı bir olay örgüsü oluşturunuz.
(I) Mahalleli üç gün boyunca her yeri aradı ama kediden iz yoktu.
(IV) Emine Nine'nin yıllardır evinin kapısında uyuyan sarman kedisi bir sabah ortadan kayboldu.
(II) Dördüncü gün, bir çocuk kediyi yeni açılan fırının deposunda, dört yavrusunun yanında buldu.
(III) Emine Nine yavruları sepete koyup evine götürdü; kapının önünde artık beş kedi uyuyordu.

14 Aşağıdakilerden hangisi hikâyenin yapı unsurlarından biri **değildir**?

A) Olay örgüsü B) Şahıs kadrosu C) Nazım birimi D) Mekân E) Zaman

15 "Mektubu okuduktan sonra Hasan saatlerce odasında dolaştı. Bir yanı babasının dükkânında kalıp ona destek olmasını söylüyor, öbür yanı yıllardır hayalini kurduğu okula gitmesini istiyordu."
Bu parçadaki çatışma aşağıdakilerden hangisidir?

A) Karakterle doğa arasındaki çatışma
B) Karakterle toplum arasındaki çatışma
C) İki yardımcı karakter arasındaki çatışma
D) Karakterle anlatıcı arasındaki çatışma
E) Karakterin kendi içinde yaşadığı çatışma

16 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Hikâyedeki olay ve kişiler, gerçek hayatta yaşanabilecek nitelikte olabilir.
( ) Hikâyedeki olaylar belli bir zaman dilimi içinde geçer.
( ) Mekân, karakterin ruh hâlini yansıtmak için de kullanılabilir.
( ) Serim bölümünde genellikle olayın sonucu açıklanır.

17 Aşağıdakilerin hangisinde **kurmaca bir mekândan** söz edilmektedir?

A) Bulutların üstünde, yalnızca kuşların uğradığı camdan bir şehirde yaşarmış.
B) Kadıköy iskelesinde vapuru bekliyorduk.
C) Kasabanın çarşısındaki bakırcı dükkânına girdi.
D) Otobüs, gece yarısı Ankara'ya vardı.
E) Köyün meydanındaki çınarın altında toplandılar.

18 "Dere taşınca köyü kasabaya bağlayan tahta köprü bir gecede yıkıldı. Muhtar, kasabadan yardım gelmesini beklemeyi önerdi; genç öğretmen Kerem ise köylülerle birlikte köprüyü hemen yeniden yapmaktan yanaydı. Tartışma kahvehanede gece yarısına kadar sürdü."
Bu parçadaki karakterleri ve mekânları yazınız.

19 "Küçük istasyonun bekleme salonunda saat duvarda tıkırdıyor, soba sönmek üzereydi. Nermin, elindeki mektubu üçüncü kez katlayıp çantasına koydu. Tren kırk dakika gecikmişti. Pencerenin buğusunu eliyle silip karanlık raylara baktı; ağabeyinin yıllardır görmediği yüzünü tanıyıp tanıyamayacağını düşündü."
Bu parçada zamanla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

A) Olayın yaz mevsiminde yaşandığına
B) Olayın bir bayram sabahı geçtiğine
C) Karakterin yıllardır istasyonda çalıştığına
D) Olayın akşam ya da gece saatlerinde geçtiğine
E) Trenin zamanında geldiğine

20 "(I) Kasabanın tek fırınından kırk yıldır her sabah aynı saatte sıcak ekmek kokusu yayılırdı. (II) Bir kış sabahı fırının bacası tütmedi; kapıda, Nuri Usta'nın hastalandığını bildiren bir kâğıt asılıydı. (III) Ustanın çırağı on dört yaşındaki Selim, kapının önünde toplanan kalabalığa bakıp dükkânın anahtarını avucunda sıktı. (IV) Öğleye kadar un çuvallarını tek başına taşıdı, hamuru yoğurdu, ateşi yaktı. (V) Akşamüstü fırının önünde uzun bir kuyruk vardı; ekmekler biraz yanık, biraz yamuktu ama hiçbiri geri çevrilmedi."
Bu hikâyenin **çözüm** bölümünü oluşturan cümle hangisidir?

A) I B) II C) III D) IV E) V

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 "Yağmur üç gündür durmadan yağıyordu. Oya, balkondaki saksıların birer birer suyla dolduğunu, sokaktan geçen arabaların su sıçrattığını pencereden izledi. Annesinin hastaneden dönmesine daha iki gün vardı. Masadaki boş sandalyeye baktı, sonra çayını soğumaya bıraktı."
Bu parçada aşağıdakilerden hangisine **yer verilmemiştir**?

A) Karakterler arasındaki bir diyaloğa
B) Karaktere
C) Mekâna
D) Zamana
E) Karakterin ruh hâlini yansıtan ayrıntılara

22 "Küçük istasyonun bekleme salonunda saat duvarda tıkırdıyor, soba sönmek üzereydi. Nermin, elindeki mektubu üçüncü kez katlayıp çantasına koydu. Tren kırk dakika gecikmişti. Pencerenin buğusunu eliyle silip karanlık raylara baktı; ağabeyinin yıllardır görmediği yüzünü tanıyıp tanıyamayacağını düşündü."
Bu parçayla ilgili
I. Olay örgüsünü başlatacak bir bekleyiş söz konusudur.
II. Karakterin geçmişine ilişkin bir ipucu verilmiştir.
III. Olay birden fazla mekânda geçmektedir.
yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

23 "Dedemin köyündeki ev, çocukken gözümde bir saray kadar büyüktü. Yıllar sonra kapısından girdiğimde odaların ne kadar dar, tavanların ne kadar alçak olduğunu görüp şaşırdım. Ev küçülmemişti; ben büyümüştüm."
Bu parçada mekânın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Mekân kurmaca bir dünyaya aittir.
B) Mekânın tarihi ayrıntılı olarak açıklanmıştır.
C) Mekân, olayların birden fazla şehirde geçtiğini göstermektedir.
D) Mekân, karakterin zaman içindeki değişimini fark etmesine aracılık etmiştir.
E) Mekân, çatışmanın doğrudan kaynağı olmuştur.

24 (I) Sabahın ilk ışıklarıyla balıkçı teknesi limandan ayrıldı. (II) Yaşlı Rıza Reis dümendeydi, torunu Emre ağları hazırlıyordu. (III) Açıklara geldiklerinde motor birden sustu ve bir daha çalışmadı. (IV) Rüzgâr güçlenirken Emre dedesinin yüzündeki endişeyi ilk kez gördü. (V) Öğleye doğru uzaktan bir sahil güvenlik botunun sesi duyuldu.
Bu hikâyede **düğüm** hangi cümleyle başlamaktadır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

25 "... Kapı çalındı. Ayşe elindeki fincanı masaya bıraktı, bir süre kıpırdamadan bekledi. Sonra ağır ağır kapıya yürüdü ve kolu tuttu."
Bir hikâyenin son paragrafı olan bu parçayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Hikâyedeki merak çözüm bölümünde tamamen giderilmiştir.
B) Hikâyenin sonu okurun hayal gücüne bırakılmıştır.
C) Olay örgüsü serim bölümüyle başlamaktadır.
D) Kapıyı çalan kişi açıkça tanıtılmıştır.
E) Karakterin geçmişi ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

26 **1. Metin:** "Otuz yıl önce bu yamaçta tek bir ağaç yoktu. Mehmet Emmi her sonbahar bir fidan dikti, kurak yazlarda sırtında su taşıdı. Bugün yamaç koyu yeşil bir ormandır."
2. Metin: "Gözlerini açtığında saat üçü on geçiyordu. Telefon hâlâ çalmıyordu. Leyla yastığını düzeltti, tavandaki çatlağı saydı, yeniden saate baktı: üçü on bir geçiyordu."
Bu metinlerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Her iki metinde de zaman aynı biçimde kullanılmıştır.
B) Birinci metinde zaman belirtilmemiştir.
C) İkinci metin yıllara yayılan bir olayı anlatmaktadır.
D) Her iki metinde de mekân kurmacadır.
E) Birinci metinde uzun bir zaman özetlenmiş, ikinci metinde kısa bir an ayrıntılı anlatılmıştır.

27 (I) Kasabaya yeni atanan doktor, ilk haftasında sağlık ocağını bomboş buldu. (II) Kasabalılar yıllardır hastalandıklarında otlarla tedavi olan Hacer Kadın'a gidiyordu. (III) Doktor bir sabah kalkıp Hacer Kadın'ın kapısını çaldı. (IV) O günden sonra ikisi, hastaları birlikte karşılamaya başladı. (V) Bir yıl sonra sağlık ocağının bekleme odasında oturacak yer kalmamıştı.
Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde zamanın uzun bir süre boyunca **atlandığı** görülür?

A) I B) II C) III D) IV E) V

28 "Köyün gençleri şehre gidip dönmüyordu. Halil de gitmek istiyordu ama babası, 'Toprağını bırakan köksüz kalır.' diyor, komşular da onu ayıplıyordu. Halil tarlanın başında durup uzaktan geçen otobüsleri seyretti."
Bu parçada Halil'in yaşadığı çatışma için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Yalnızca doğa koşullarıyla mücadele etmektedir.
B) Çatışma, iki yardımcı karakter arasında geçmektedir.
C) Hem ailesiyle hem de çevresindeki toplumla bir çatışma içindedir.
D) Çatışma çözüm bölümünde sona ermiştir.
E) Kendi isteğiyle ailesinin isteği aynıdır.

29 "(I) Kasabanın tek fırınından kırk yıldır her sabah aynı saatte sıcak ekmek kokusu yayılırdı. (II) Bir kış sabahı fırının bacası tütmedi; kapıda, Nuri Usta'nın hastalandığını bildiren bir kâğıt asılıydı. (III) Ustanın çırağı on dört yaşındaki Selim, kapının önünde toplanan kalabalığa bakıp dükkânın anahtarını avucunda sıktı. (IV) Öğleye kadar un çuvallarını tek başına taşıdı, hamuru yoğurdu, ateşi yaktı. (V) Akşamüstü fırının önünde uzun bir kuyruk vardı; ekmekler biraz yanık, biraz yamuktu ama hiçbiri geri çevrilmedi."
Bu hikâyeyle ilgili aşağıdakilerden hangisi **söylenemez**?

A) Ustanın hastalanması olay örgüsünü harekete geçirmiştir.
B) Başkarakter sorumluluk alarak sorunu çözmüştür.
C) Olaylar bir gün içinde geçmektedir.
D) Olaylar birbirinden bağımsız, sebep-sonuç ilişkisi kurulmadan sıralanmıştır.
E) Mekân gerçek dünyadan alınmış bir yerdir.

30 Aşağıdaki bilgileri kullanarak **serim, düğüm ve çözüm** bölümleri olan, 5-6 cümlelik özgün bir hikâye planı yazınız.
Başkarakter: bir lise öğrencisi · Mekân: okul kütüphanesi · Zaman: final sınavından önceki akşam

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**